

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата наук з фізичного виховання та спорту, професора, в.о. декана факультету соціально-психологічної освіти та фізичної культури, професора кафедри теорії та методики спорту

Уманського національного університету

Безверхньої Галини Василівни

на дисертацію Королянчука Андрія Валерійовича

«Формування у студентської молоді ціннісного ставлення до здоров'я засобами фізичної культури»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність теми дослідження

Значущість заявленої у дисертації проблеми зумовлена поєднанням кількох чинників: зниженням рівня рухової активності молоді, поширенням малорухомого способу життя, зростанням психоемоційного напруження, а також потребою змістового оновлення фізичного виховання у закладах вищої освіти.

У сучасних умовах здоров'я студентської молоді не може розглядатися лише як індивідуальна чи медико-біологічна характеристика. Воно дедалі виразніше постає як показник якості освіти, соціальної стійкості, людського капіталу та майбутньої професійної спроможності молоді людини. Особливо важливим у цьому контексті є студентський вік, адже саме в період навчання у закладі вищої освіти формуються самостійність, відповідальність за власні рішення, звички повсякденної поведінки та здатність до саморегуляції.

Актуальність дисертації посилюється тим, що автор не обмежується констатацією погіршення фізичного стану студентів чи недостатньої рухової активності. У центрі дослідницької уваги перебуває глибша педагогічна суперечність: здоров'я визнається студентами як важлива життєва цінність, однак не завжди стає реальним регулятором поведінки, способу життя і систематичної рухової активності. Показовими в цьому контексті є результати констатувального етапу дослідження: 83,0% студентів назвали здоров'я однією з найважливіших життєвих цінностей, однак лише 51,0% продемонстрували високий рівень звичної фізичної активності. Така розбіжність дає підстави розглядати проблему не лише як організаційну чи методичну, а насамперед як мотиваційно-ціннісну й саморегулятивну.

Вартісно, що здоров'язбережувальна поведінка в дисертації пов'язується із саморегуляцією, автономним вибором, рефлексією та здатністю студента підтримувати рухову активність без постійного зовнішнього контролю. Така логіка важлива для сучасного фізичного виховання у закладах вищої освіти, оскільки студентський вік передбачає поступовий перехід від зовнішньо організованої активності до самостійного відповідального ставлення до власного здоров'я. Тому акцент автора на автономності, індивідуальній динаміці, ситуаціях успіху та рефлексивному осмисленні рухового досвіду видається методично й педагогічно виправданим.

Як фахівець у галузі теорії і методики фізичного виховання вважаю необхідним зазначити, що окремий інтерес у дисертації становить не лише загальна проблематика здоров'язбереження студентської молоді, а й ті положення, які безпосередньо перетинаються з актуальними науковими пошуками у сфері формування цінностей фізичної культури, самоорганізації здорового способу життя студентів, мотивації до рухової активності та педагогічного забезпечення фізичного виховання у закладах вищої освіти. У цьому аспекті дисертаційне дослідження Королячука А. В. змістовно близьке до сучасного розуміння фізичної культури не лише як засобу розвитку фізичних якостей чи підтримання працездатності, а як педагогічно організованого простору формування внутрішньо прийнятої цінності здоров'я.

Актуальність теми посилюється й тим, що у практиці фізичного виховання студентів досі зберігається певна перевага оздоровчо-функціонального, нормативного або організаційного підходу. Натомість виховний, мотиваційний та аксіологічний потенціал фізичної культури не завжди реалізується повною мірою. Тому звернення автора до проблеми інтеріоризації цінності здоров'я, розвитку саморегуляції, автономності, рефлексії та стійкої здоров'язбережувальної поведінки є своєчасним, науково виправданим і практично значущим.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження належно аргументована і полягає передусім у цілісному педагогічному осмисленні фізичної культури як засобу формування ціннісного ставлення студентської молоді до здоров'я. Автор пропонує відійти від вузького розуміння фізичного виховання як переважно рухової, оздоровчої чи нормативної діяльності й розглядає його як педагогічний простір, у якому здоров'я набуває для студента особистісного сенсу.

Дисертант переконливо показує, що саме по собі визнання здоров'я важливою життєвою цінністю ще не гарантує відповідальної здоров'язбережувальної поведінки. Така постановка проблеми дозволяє глибше інтерпретувати труднощі фізичного виховання студентів: вони пов'язані не лише з браком інформації, організаційними обмеженнями чи недостатньою кількістю занять, а й із несформованістю внутрішніх мотиваційно-ціннісних регуляторів.

Науково значущим вважаємо уточнення сутності поняття «ціннісне ставлення до здоров'я» як інтегративного особистісного утворення. Автор обґрунтовує його через взаємозв'язок когнітивного, мотиваційно-ціннісного, емоційно-рефлексивного та поведінково-діяльнісного компонентів. Такий підхід дає змогу уникнути спрощення, коли ставлення до здоров'я ототожнюється із загально позитивною оцінкою здорового способу життя. У дисертації воно розглядається як складна особистісна характеристика, що виявляється у знаннях, мотивах, рефлексії та стабільних поведінкових практиках.

Вагомим результатом дослідження, на наш погляд, є розроблення структурно-функціональної моделі формування ціннісного ставлення студентів до здоров'я засобами фізичної культури. Модель має чітку педагогічну логіку і поєднує мотиваційно підтримувальне освітнє середовище, індивідуалізацію рухової діяльності, варіативність форм активності, право вибору, створення

ситуацій успіху, рефлексивне осмислення власного досвіду та розвиток саморегуляції. Це дає підстави розглядати її як практично зорієнтований механізм переходу від зовнішньо зумовленої участі у фізичному вихованні до внутрішньо мотивованої здоров'язбережувальної поведінки.

До наукових здобутків дисертації належить також обґрунтування педагогічних умов реалізації запропонованої моделі. Автор послідовно доводить, що формування ціннісного ставлення до здоров'я потребує як організації рухової активності, так і створення такого освітнього середовища, у якому студент має можливість здійснювати вибір, бачити власну динаміку, переживати ситуацію успіху, усвідомлювати значущість фізичної активності й поступово інтегрувати її у спосіб життя.

Заслуговує на позитивну оцінку й розроблений критеріально-показниковий апарат. Його структура дозволяє оцінювати не тільки рівень знань студентів про здоров'я, а й мотиваційні підстави їхнього вибору, емоційно-рефлексивне ставлення до власної активності, регулярність і звичність рухової поведінки. Така багатовимірність діагностики відповідає складності досліджуваного феномена.

Ступінь обґрунтованості використаних методів, отриманих результатів і положень дисертації

Наукові положення, результати й висновки дисертації достатньо обґрунтовані. Дослідження спирається на комплекс методологічних підходів, серед яких провідне значення мають аксіологічний, діяльнісний, особистісно орієнтований, середовищний та мотиваційно-психологічний. Їхнє поєднання є виправданим, оскільки формування ціннісного ставлення до здоров'я передбачає одночасне врахування знань, мотивів, особистісного досвіду, поведінки й умов освітнього середовища.

Автор коректно визначив об'єкт, предмет, мету й завдання дослідження. Об'єктом обрано процес формування ціннісного ставлення до здоров'я у студентської молоді в умовах закладу вищої освіти, предметом – педагогічні умови, зміст і методику формування цього ставлення засобами фізичної культури. Така постановка наукового апарату відповідає темі дисертації й забезпечує логічну послідовність дослідницького пошуку.

Обґрунтованість результатів забезпечується використанням комплексу взаємодоповнювальних методів. Теоретичні методи дали змогу проаналізувати стан дослідженості проблеми, уточнити понятійний апарат, обґрунтувати модель і педагогічні умови її реалізації. Емпіричні методи – анкетування, тестування, педагогічне спостереження, педагогічний експеримент – забезпечили можливість діагностувати рівні сформованості ціннісного ставлення студентів до здоров'я та перевірити ефективність запропонованих педагогічних рішень.

Переконливості дисертації надає те, що автор не обмежився теоретичним моделюванням. Експериментальна перевірка здійснювалася у три етапи: констатувальний, формувальний і контрольний. На констатувальному етапі було виявлено реальний стан сформованості ціннісного ставлення студентів до здоров'я та підтверджено наявність розриву між декларованими цінностями і поведінковими практиками. На формуальному етапі реалізовано комплекс

педагогічних умов, спрямованих на розвиток внутрішньої мотивації, рефлексії, автономності та регулярної рухової активності. Контрольний етап дозволив оцінити динаміку змін і встановити ефективність моделі.

Показовими є емпіричні результати дослідження. За інтегральним індексом в експериментальній групі частка студентів із високим рівнем сформованості ціннісного ставлення до здоров'я зросла з 28,8% до 49,4%, тоді як частка студентів із низьким рівнем зменшилася з 25,0% до 12,1%. Статистично значущі зміни зафіксовано за всіма визначеними компонентами: когнітивним, мотиваційно-ціннісним, емоційно-рефлексивним, поведінково-діяльним та інтегральним індексом. Особливо важливо, що найвиразніші зміни простежуються саме у поведінково-діяльній площині, адже це безпосередньо підтверджує практичну спрямованість педагогічного впливу.

Застосування методів математичної статистики посилює достовірність отриманих результатів, які автор інтерпретує у логіці досліджуваного феномена – як свідчення переходу від зовнішньої участі у фізичній активності до більш усвідомленої, мотивованої й стабільної здоров'язбережувальної поведінки.

Значення одержаних результатів для науки і практики й рекомендації щодо їх можливого використання

Теоретичне значення дисертації полягає у поглибленні наукових уявлень про фізичну культуру як педагогічний чинник формування ціннісного ставлення студентської молоді до здоров'я. Автор розширює традиційне бачення фізичного виховання у закладах вищої освіти, акцентуючи не лише на розвитку фізичних якостей, а й на формуванні внутрішніх мотиваційно-ціннісних механізмів здоров'язбережувальної поведінки.

Важливе для педагогічної науки обґрунтування зв'язку між фізичною активністю, саморегуляцією, автономним вибором і рефлексивним осмисленням власного досвіду. Такий підхід дозволяє розглядати фізичне виховання як складову цілісного особистісного розвитку студента, а не лише як обов'язковий елемент освітнього процесу.

Практичний ефект одержаних результатів полягає у можливості використання розробленої моделі, педагогічних умов, критеріально-показникового апарату та методичних рішень у діяльності закладів вищої освіти. Вони можуть бути застосовані для модернізації змісту навчальної дисципліни «Фізичне виховання», організації позааудиторної рухової активності, розроблення програм індивідуального фізкультурно-оздоровчого супроводу студентів, а також створення мотиваційно підтримувального освітнього середовища.

Цінною є орієнтація дисертації на суб'єктність студента. Запропоновані автором підходи – право вибору, індивідуалізація навантаження, врахування мотиваційних запитів, ситуації успіху, рефлексивні процедури – відповідають сучасним тенденціям вищої освіти, у межах яких студент розглядається як активний учасник власного освітнього й здоров'язбережувального розвитку.

Результати дослідження доцільно використовувати у викладанні дисциплін «Фізичне виховання», «Теорія і методика фізичного виховання», «Здоров'язбережувальні технології в освіті», у підготовці майбутніх фахівців

фізичної культури, педагогів, тренерів, а також у системі підвищення кваліфікації викладачів фізичного виховання.

Опрацьовані матеріали можуть бути корисними і для ширшої освітньої практики: діяльності студентських спортивних клубів, центрів здоров'я, кураторів академічних груп, фахівців із виховної роботи, які працюють над формуванням здоров'язбережувального середовища у закладі вищої освіти.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Дисертація має логічну, послідовну й завершену структуру - складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Її побудова відповідає поставленій меті та завданням, а зміст розділів забезпечує поступове розкриття теоретичних, методичних і експериментальних аспектів досліджуваної проблеми.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення, подано відомості про апробацію результатів. Вступна частина засвідчує чіткість авторського задуму і відповідність роботи спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

У першому розділі розкрито теоретико-методологічні засади формування ціннісного ставлення студентської молоді до здоров'я. Автор аналізує базові категорії дослідження, зокрема «здоров'я», «ставлення до здоров'я», «ціннісне ставлення до здоров'я», розглядає фізичну культуру як педагогічний чинник формування здоров'язбережувальних цінностей. Позитивно оцінюється міждисциплінарність теоретичного аналізу, що поєднує педагогічний, психологічний, аксіологічний і фізкультурно-оздоровчий виміри проблеми.

Другий розділ присвячено моделюванню та педагогічному забезпеченню процесу формування ціннісного ставлення студентів до здоров'я. У ньому представлено структурно-функціональну модель, педагогічні умови її реалізації, критерії, показники й рівні сформованості досліджуваного феномена. Цей розділ є одним із основних у дисертації, оскільки саме тут теоретичні положення набувають конкретної педагогічної форми.

У третьому розділі подано організацію та результати експериментальної перевірки ефективності запропонованої моделі. Автор аналізує вихідний стан сформованості ціннісного ставлення до здоров'я, описує реалізацію формувального впливу, порівнює результати експериментальної та контрольної груп, а також розглядає професійну готовність викладача як важливу умову впровадження моделі. Розділ демонструє зв'язок між теоретичним задумом і практичним результатом дослідження.

Зміст дисертації відповідає її темі. Автор послідовно переходить від обґрунтування проблеми до моделювання, від моделі – до педагогічних умов, від умов – до експериментальної перевірки. Висновки узгоджуються із завданнями дослідження, відображають його основні результати й мають належний рівень узагальнення.

Загалом дисертація справляє враження завершеного наукового дослідження, у якому витримано логіку педагогічного аналізу, моделювання, експериментальної перевірки та практичного узагальнення.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Основні положення, результати та висновки дисертації достатньо повно відображено в опублікованих 10 наукових працях автора. За темою дослідження представлено 3 статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у наукометричних базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, та 3 статті у наукових виданнях, включених до переліку фахових наукових видань України; 4 – засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Тематика публікацій відповідає змісту дисертації. У них висвітлено питання формування ціннісного ставлення до здоров'я студентської молоді, ролі фізичної культури у здоров'язбереженні, впливу засобів фізичної культури і спорту на розвиток фізичних якостей студентів, використання фітнес-технологій, адаптації першокурсників, а також організації освітнього процесу для фахівців фізичної культури та спорту.

Позитивним є те, що опубліковані праці охоплюють як теоретичні, так і прикладні аспекти проблеми. Частина публікацій безпосередньо пов'язана з темою формування ціннісного ставлення до здоров'я, інші розкривають ширший контекст фізичного виховання, рухової активності, фізичного розвитку, професійної підготовки й здоров'язбереження студентської молоді.

Апробація результатів у наукових публікаціях і матеріалах конференцій дає підстави стверджувати, що основні положення дисертації були представлені науковій спільноті та пройшли належне фахове обговорення. Опубліковані праці достатньо репрезентують зміст дисертації, її теоретичні положення, методичні підходи та експериментальні результати.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Відсутність / наявність порушень академічної доброчесності

Дисертація Королячука А. В. «Формування у студентської молоді ціннісного ставлення до здоров'я засобами фізичної культури» за змістом, структурою, науковою спрямованістю та характером отриманих результатів відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Робота має ознаки самостійного й завершеного наукового дослідження. У ній наявні необхідні структурні компоненти: обґрунтування актуальності, визначення наукового апарату, аналіз стану дослідженості проблеми, теоретичне обґрунтування авторської позиції, розроблення моделі, визначення педагогічних умов, експериментальна перевірка, висновки, список використаних джерел і додатки.

Текст дисертації свідчить про належний рівень опрацювання наукової літератури, коректне використання джерел, логічне представлення результатів теоретичного й емпіричного дослідження. Використання ідей, положень і результатів інших авторів супроводжується посиланнями на відповідні джерела. У межах аналізу поданих матеріалів ознак порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дисертація відповідає встановленим вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії. Її зміст, наукова новизна,

теоретичне і практичне значення, обґрунтованість висновків та апробація результатів дають підстави для позитивної оцінки роботи.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження загалом, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження й міркування дискусійного характеру. Роботі переконливо обґрунтовано ціннісний потенціал фізичної культури, однак методична конкретизація самого процесу фізичного виховання могла б бути подана детальніше. Для фахівців галузі теорії і методики фізичного виховання важливими є не лише педагогічні умови формування мотивації та саморегуляції, а й конкретні характеристики рухової діяльності: види занять, обсяг навантаження, інтенсивність, частота, способи диференціації студентів за рівнем фізичної підготовленості, станом здоров'я та мотиваційними потребами. Детальніше розкриття цих аспектів посилює б прикладну цінність запропонованої моделі.

кремого уточнення потребує проблема стійкості досягнутих змін. Експериментальні результати засвідчують позитивну динаміку за всіма основними компонентами, однак для остаточного підтвердження стабільності здоров'язбережувальної поведінки доцільною була б відтермінована діагностика – наприклад, через кілька місяців після завершення формувального етапу. Це дозволило б переконливіше довести, що отримані зміни не обмежуються періодом педагогічного експерименту, а справді інтегруються у спосіб життя студентів.

ещо ширшого висвітлення потребує питання професійної готовності викладача до реалізації запропонованої моделі. У дисертації це положення окреслено як важливу умову, однак його можна було б конкретизувати через систему професійних компетентностей викладача фізичного виховання: уміння працювати з мотивацією студентів, застосовувати рефлексивні технології, індивідуалізувати рухову діяльність, підтримувати автономність студентів і водночас забезпечувати методично грамотну організацію фізичного навантаження.

отребує подальшого уточнення питання адаптації моделі до різних організаційних умов закладів вищої освіти. Автор обґрунтовує готовність моделі до впровадження в освітній процес закладу вищої освіти, однак такі заклади мають різні кадрові, матеріально-технічні, інфраструктурні та мотиваційні ресурси. Тому доцільно було б детальніше окреслити можливості її застосування у великих університетах, закладах з обмеженою спортивною базою, на різних спеціальностях і в студентських групах із різним рівнем фізичної підготовленості.

Зазначені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертації. Вони мають дискусійний характер і окреслюють перспективи подальшого наукового й методичного розвитку порушеної проблеми.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Королячука Андрія Валерійовича «Формування у студентської молоді ціннісного ставлення до здоров'я засобами фізичної культури» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому

розв'язано актуальну науково-педагогічну проблему, обґрунтовано теоретично значущі положення та отримано експериментально підтверджені результати, важливі для педагогічної науки і практики фізичного виховання у закладах вищої освіти.

Дисертація відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40, зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 № 759, а також пунктам 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, зі змінами, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 № 341, від 19.05.2023 № 502 та від 03.05.2024 № 507. Автор дисертації – Короляничук Андрій Валерійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат наук з фізичного виховання
та спорту, професор, в.о. декана
факультету соціально-психологічної
освіти та фізичної культури,
професор кафедри теорії та методики
спорту Уманського національного
університету



Галина БЕЗВЕРХНЯ

Підпис Галини БЕЗВЕРХНЬОЇ засвідчую:

завідувач канцелярії УНУ



Вікторія ЧЕРНЕГА